

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

Крюкова М.А.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

(в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра
факультету психології, політології та соціології)

Одеса
Фенікс
2020

УДК 159.912.2(073)

Рекомендовано навчально-методичною радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
протокол від. 02.07. 2020 № 5

Рецензенти:

Кононенко О.І. – доктор психологічних наук, професор, заступник декана факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова;

Колесник А.Г. - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки та психології Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського.

Крюкова М.А. Теоретико-методологічні проблеми психології (в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології) / М.А. Крюкова – Одеса: Фенікс, 2020. – 34 с. - Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13458>.
DOI 10.32837/11300.13458

Навчально-методичні рекомендації з курсу «Теоретико-методологічні проблеми психології» розроблено відповідно до навчального плану і складається з навчальної програми курсу, методичних рекомендацій із проведення практичних занять, підготовки до іспиту, завдань для самостійної роботи, списку рекомендованої літератури. Вивчення дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології» допоможе здобувачам вищої освіти у розв'язанні низки завдань фундаментальної професійної підготовки фахівців вищої кваліфікації, зокрема: опанування системою знань та практичних вмінь з предмету, формами, методами і засобами актуалізації отриманих знань, закономірностями їхнього професійного застосування.

Матеріали призначені для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології Національного університету «Одеська юридична академія», які навчаються за спеціальністю «психологія».

УДК 159.923 (073)

© Крюкова М.А., 2020

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни	4
Заплановані результати навчання	5
Структура навчальної дисципліни	7
Програма навчальної дисципліни	8
Теми практичних занять	12
Завдання для самостійної роботи	17
Теми рефератів	22
Питання до іспиту	25
Форми підсумкового контролю успішності студентів	26
Критерії оцінювання	27
Шкала за ECTS	28
Література.....	29

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Теоретико-методологічні проблеми психології» спрямована на підвищення наукової підготовки фахівця-психолога, його дослідницької компетентності. Глибоке засвоєння змісту курсу є важливим чинником підготовки психологів до ефективного здійснення магістерського дослідження.

«Теоретико-методологічні проблеми психології» формулює основні поняття, якими користуються психологи: "методологія", "теорія", "знання", "наукове знання", "типи знань", "теоретичне пізнання", "детермінізм", "холізм", "редукціонізм", "вчинковий підхід", "корекція", "допомога", "психотехніка", "методи дослідження", "психотехнічна теорія", "практичний метод", "розуміюча психотерапія", "предмет знання", що визначає науковість цих понять і стежить за об'єктивністю, науковою базою досліджень у галузі сучасної психології.

Навчальна дисципліна «Теоретико-методологічні проблеми психології» містить інформацію про основні методологічні проблеми психології як специфічної галузі наукового знання, про її категоріальний апарат, методологічні принципи і ключові теоретичні проблеми. Навчально-методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Практикум з психотерапії та психокорекції» розроблено для психологів, чия професійна діяльність вимагає обізнаності в питаннях психологічної корекції та терапії. Знання основ психотерапії та психокорекції також розкриває нові можливості професійної діяльності психолога, формує нове бачення психологічних проблем людини, а також надає можливість правильно обирати різноманітні варіанти корегувальних впливів.

ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета вивчення дисципліни — осмислення та систематизація магістрантами основних теоретико-методологічних проблем, принципів, підходів і категорій психології. Вивчення курсу спрямовано на оволодіння ідеями і методами системного підходу в дослідженні психічних явищ та на узагальнення отриманих знань з багатьох психологічних дисциплін у наукову систему.

До завдань курсу *«Теоретико-методологічні проблеми психології»* належать:

- розширення світоглядного і професійного горизонту в результаті ознайомлення з основними методологічними проблемами сучасної психології;
- засвоєння сутнісних характеристик основних понять психологічної науки;
- ознайомлення з концептуальними та методичними основами сучасної психології;
- виявлення методологічних позицій вітчизняної психології у контексті плюралізму теоретико-методологічних засад сучасної психологічної науки;
- ознайомлення з тенденціями розвитку психологічного знання та значення системного підходу;
- аналіз методологічних основ; задач, рівнів та функцій.

Після вивчення курсу *«Теоретико-методологічні проблеми психології»* студент повинен знати:

- структуру та основні елементи психологічних теорій;
- сучасні психологічні теорії у сфері своїх наукових інтересів та теми магістерської роботи;
- сучасні психологічні категорії та понятійний апарат в межах різних психологічних теорій за темою магістерської роботи;
- психологічні принципи, що забезпечують аналітичне та емпіричне дослідження обраної теми;
- сучасні дискусії по ключових проблемах психології в межах обраної теми магістерської роботи;
- чим відрізняються принципи теоретичної і практичної психології.

Після вивчення курсу *«Теоретико-методологічні проблеми психології»* студент повинен вміти:

- виявляти методологічні особливості основних психологічних напрямків та наукових шкіл у психології;
- аналізувати зміст класичних та сучасних психологічних теорій;
- ставити та обговорювати теоретичні проблеми психології;
- аналізувати сучасні аспекти ключових проблем психології;
- обґрунтовувати принципи, на яких будується наукове дослідження;
- писати анотацію до наукової роботи;
- вести наукові дискусії.

Методи проведення занять: лекції, фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; розв'язання ситуаційних завдань, практичних завдань. Форма контролю: залік.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ те ми	Види занять	Лекційн і заняття (год.)	Практи чні заняття (год.)	Самос тійна робота (год.)
	Тема			
1.	Наукове знання: теоретичний та емпіричний рівні	2	4	6
2.	Природнича та гуманітарна парадигми психології	4	6	6
3.	Предмет теоретичної психології	4	4	6
4.	Структура психології як системи знань	4	6	6
5.	Методологія психологічного дослідження	4	2	6
6.	Категоріальний лад психології і його розвиток	2	4	2
7.	Основні пояснюючі принципи та їх специфіка у системі психологічних знань	4	4	3
8.	Основні проблеми психологічної науки	4	4	4
9.	Проблема методології й методу в практичній психології	2	2	2
10.	Концепція психотехнічної теорії Ф.Є. Василюка	2	4	2
11.	Сучасні дискусії з ключових проблем психології	4	4	2
	Всього	36	44	45

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Наукове знання: теоретичний та емпіричний рівні.

Наука і її підстави. Відмітні ознаки науки. Поняття наукових революцій. Типи наукової раціональності. Структура наукового знання. Здоровий глузд і теоретичне знання. Експеримент і теорія. Теоретичний і емпіричний рівень наукового знання. Емпіричні та теоретичні об'єкти. Фундаментальне й прикладне наукове знання. Зміна наукових парадигм і теоретичне знання.

Тема 2. Природничі та гуманітарні парадигми психології.

Парадигма і умови прийняття нових парадигм науковим співтовариством, за Т. Куном. Ознаки природничої парадигми. Гуманітарна парадигма в психології. Методологічний плюралізм і предмет психології. Методологія науки і методологія дослідження. Поняття методу і визначення методології. Причини зацікавленості психології в методології. Поняття методу в науці: науковий підхід, методологічний принцип, дослідницький метод, конкретна методика. Побудова мети та гіпотез. Розрізнення пояснювальної та описової психології. Методи пояснювальної (природничо – наукової) психології: спостереження, експеримент, тести, аналіз продуктів діяльності, опитування. Методи описової (гуманітарної) психології: інтроспекція, самозвіт, включене спостереження, ідентифікація, рефлексія, діалог, герменевтика. Методи практичної психології (психологічної практики): психотерапія, консультування, тренінг, корекція.

Тема 3. Предмет теоретичної психології.

Предмет теоретичної психології. Функції теоретичного знання. Типи психологічних теорій. Теорія як методологічна підстава наукового дослідження. Класична методологія і її роль у розвитку психологічних теорій. Постнекласична методологія й сучасні психологічні теорії. Поняття парадигми та наукової революції (Т. Кун). Характеристика «несистемних» теорій: холізм, елементаризм, еkleктизм, редукціонізм, зовнішній методологізм.

Тема 4. Структура психології як системи знань.

Психологічні факти, закони, теорії, методи, категорії, принципи та методологічні проблеми як основні складові системи

наукових суджень у психології. Значення психології для методологічного знання. Філософське, світоглядне і методологічне знання. Закономірності розвитку психологічної науки. Місце і роль психології в системі наукового знання. Міждисциплінарні зв'язки психології з іншими галузями знань та внутрішні фактори її еволюції. Специфіка предмету психології. Структура сучасної психології. Закони психології та їх методологічна функція. Методологічна криза основ психології 19, 20 ст. Течії і напрямки психології. Наукові школи як форма організації науки. Психоаналітична традиція. Біхевіоризм. Гуманістична психологія. Когнітивна психологія. Гештальтпсихологія. Теоретико – методологічний аналіз психологічної практики. Методи добування та інтерпретації психологічних знань.

Тема 5. Методологія психологічного дослідження.

Методологічний простір сучасної психології. Визначення методології науки. Методологічний простір наукової психології. Рівні методології: категоріальний, філософський, загальнонауковий, конкретнонауковий, методико-технологічний. Функції методології науки. Науковий метод: сутність, структура, застосування. Структура методологічного знання (рівні і підходи). Дескриптивна і нормативна функції методологічного знання. Принципи і методи побудови психологічного дослідження. Сучасні українські вчені (Л.К. Велитченко, В.І. Подшивалкіна, В.М. Юрченко та ін.) та їхній внесок у розвиток методології української психології.

Тема 6. Категоріальний лад психології і його розвиток.

Поняття про основні категорії та принципи нормативної методології. Принципи наукової психології – порівнювальна характеристика у методологічному просторі: закони і принципи філософсько-психологічного рівня; принципи загальнонауково-психологічного рівня; принципи теоретико-психологічного рівня; принципи психолого-прикладного рівня; принципи практично-психологічного рівня; принципи онтопсихологічного рівня.

Тема 7. Основні пояснюючі принципи та їх специфіка у системі психологічних знань.

Принцип детермінізму як причинної зумовленості поведінки. Історичні особливості розробки принципу детермінізму в науці; рівні детермінації. Принцип відображення. Принцип єдності психіки та

діяльності. Принцип системності. Цілісний, інтегральний підхід до тлумачення психічного. Системна детермінація людської поведінки. Принцип розвитку. Розвиток психіки в філогенезі, онтогенезі. Розвиток психіки і розвиток особистості.

Тема 8. Основні проблеми психологічної науки.

Категорія свідомості та психогностична проблема. Історія дослідження проблеми свідомості в зарубіжній та вітчизняній науці. Свідомість в рефлексології і з позицій біхевіоризму. Психоаналітичний напрям і свідомість. Категорія образу: психофізична та психофізіологічна проблеми. Виникнення психофізичної проблеми. Підходи до вирішення психофізичної проблеми: теорія психофізичної взаємодії, психофізичний паралелізм. Перспектива вирішення даної проблеми. Категорія дії та психопраксична проблема. Діяльність як суспільно – історична категорія. Психологічні аспекти дослідження індивідуальної діяльності. Проблема спільної діяльності. Проблема спілкування. Спілкування як базова категорія в психології. Функції і структура спілкування. Особливості перебігу психічних процесів в умовах спілкування. Категорія мотиву та психомотиваційна проблема. Категорія особистості та психосоціальна проблема. Спрямованість особистості. Перспективи розвитку психологічної науки.

Тема 9. Проблема методології й методу в практичній психології.

Поняття метод, методика, методологія. Питання унікальності методів практичної психології. Методи наукового дослідження та засоби буденного психологічного пізнання. Основні та допоміжні методи дослідження. Психодіагностична методика. Мануал методики. Компендіум, види компендіумів. Психотехнологія як метод практичної психології. Складові психологічної технології.

Тема 10. Концепція психотехнічної теорії Ф.Є. Василюка.

Внесок Ф.Є. Василюка у розвиток європейської та української психологічної науки. Академічна й психотехнічна теорії. Аспект пізнання, філософія, цінності, адресат, суб'єкт пізнання, контакт, процес і процедури дослідження, знання, предмет і метод, центральний предмет психотехнічної теорії.

Тема 11. Сучасні дискусії з ключових проблем психології.

Психофізична проблема. Монізм, дуалізм і плюралізм. Сучасні аспекти психофізичної проблеми. Розвиток нейронаук і психофізіологічна проблема. Континуальність і дискретність психіки: психофізіологічна проблема. Когнітивна психологія і її внесок у рішення психофізіологічної проблеми. Психогностична проблема: сучасний стан.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Наукове знання: теоретичний та емпіричний рівні.

1. Наука і її підстави. Відмітні ознаки науки. Поняття наукових революцій.
2. Типи наукової раціональності. Структура наукового знання. Здоровий глузд і теоретичне знання.
3. Експеримент і теорія. Теоретичний і емпіричний рівень наукового знання.
4. Емпіричні та теоретичні об'єкти. Фундаментальне й прикладне наукове знання.
5. Зміна наукових парадигм і теоретичне знання.

Література

Основна: 1,3,5

Допоміжна: 12,15,16,18

Тема 2. Природнича та гуманітарна парадигми психології.

1. Парадигма і умови прийняття нових парадигм науковим співтовариством, за Т. Куном.
2. Ознаки природничої парадигми. Гуманітарна парадигма в психології. Методологічний плюралізм і предмет психології.
3. Методологія науки і методологія дослідження. Поняття методу і визначення методології.
4. Поняття методу в науці: науковий підхід, методологічний принцип, дослідницький метод, конкретна методика.
5. Розрізнення пояснювальної та описової психології.

Література

Основна: 2,4, 7

Допоміжна: 11,23,26

Тема 3. Предмет теоретичної психології.

1. Предмет теоретичної психології. Функції теоретичного знання.
2. Типи психологічних теорій. Теорія як методологічна підстава наукового дослідження.
3. Класична методологія і її роль у розвитку психологічних теорій.
4. Постнекласична методологія й сучасні психологічні теорії. Поняття парадигми та наукової революції (Т. Кун).

5. Характеристика «несистемних» теорій: холізм, елементаризм, еkleктизм, редукціонізм, зовнішній методологізм.

Література

Основна: 1,2,5

Допоміжна: 15,19,25

Тема 4. Структура психології як системи знань.

1. Психологічні факти, закони, теорії, методи, категорії, принципи та методологічні проблеми як основні складові системи наукових суджень у психології.

2. Закономірності розвитку психологічної науки. Місце і роль психології в системі наукового знання.

3. Міждисциплінарні зв'язки психології з іншими галузями знань та внутрішні фактори її еволюції. Специфіка предмету психології.

4. Структура сучасної психології.

5. Методологічна криза основ психології 19, 20 ст. Течії і напрямки психології. Наукові школи як форма організації науки. Психоаналітична традиція.

6. Методи добування та інтерпретації психологічних знань.

Література

Основна: 1,4,5

Допоміжна: 6,9,25,24

Тема 5. Методологія психологічного дослідження.

1. Методологічний простір сучасної психології. Визначення методології науки. Методологічний простір наукової психології.

2. Рівні методології: категоріальний, філософський, загальнонауковий, конкретнонауковий, методико-технологічний. Функції методології науки.

3. Науковий метод: сутність, структура, застосування. Структура методологічного знання (рівні і підходи).

4. Принципи і методи побудови психологічного дослідження. Сучасні українські вчені (Л.К. Велитченко, В.І. Подшивалкіна, В.М. Юрченко та ін.) та їхній внесок у розвиток методології української психології.

Література

Основна: 2,4,5,8

Допоміжна: 2,4, 14,26

Тема 6. Категоріальний лад психології і його розвиток.

1. Поняття про основні категорії та принципи нормативної методології.

2. Принципи наукової психології – порівняв характеристика у методологічному просторі:

3. Закони і принципи філософсько-психологічного рівня; принципи загальнонауково-психологічного рівня; принципи теоретико-психологічного рівня; принципи психолого-прикладного рівня; принципи практично-психологічного рівня; принципи онтопсихологічного рівня.

Література

Основна: 1,3,5,7

Допоміжна: 2,6,10,18,22

Тема 7. Основні пояснюючі принципи та їх специфіка у системі психологічних знань.

1. Принцип детермінізму як причинної зумовленості поведінки. Історичні особливості розробки принципу детермінізму в науці; рівні детермінації.

2. Принцип відображення. Принцип єдності психіки та діяльності.

3. Принцип системності. Цілісний, інтегральний підхід до тлумачення психічного.

4. Системна детермінація людської поведінки. Принцип розвитку. Розвиток психіки в філогенезі, онтогенезі.

5. Розвиток психіки і розвиток особистості.

Література

Основна: 1,3,5,8

Допоміжна: 3,15,18,23,21

Тема 8. Основні проблеми психологічної науки.

1. Категорія свідомості та психогностична проблема. Історія дослідження проблеми свідомості в зарубіжній та вітчизняній науці.

2. Виникнення психофізичної проблеми. Підходи до вирішення психофізичної проблеми: теорія психофізичної взаємодії, психофізичний паралелізм.

3. Психологічні аспекти дослідження індивідуальної діяльності. Проблема спільної діяльності.

4. Проблема спілкування. Спілкування як базова категорія в психології. Функції і структура спілкування. Особливості перебігу психічних процесів в умовах спілкування.

5. Категорія мотиву та психомотиваційна проблема.

6. Категорія особистості та психосоціальна проблема. Спрямованість особистості. Перспективи розвитку психологічної науки.

Література

Основна: 2, 3, 5, 6

Допоміжна: 2, 11, 19, 26

Тема 9. Проблема методології й методу в практичній психології.

1. Поняття метод, методика, методологія. Питання унікальності методів практичної психології.

2. Методи наукового дослідження та засоби буденного психологічного пізнання.

3. Основні та допоміжні методи дослідження.

4. Психодіагностична методика. Мануал методики. Компендіум, види компендіумів.

5. Психотехнологія як метод практичної психології. Складові психологічної технології.

Література

Основна: 3, 4, 6, 8, 12

Допоміжна: 5, 10, 15, 22

Тема 10. Концепція психотехнічної теорії Ф.Є. Василюка.

1. Внесок Ф.Є. Василюка у розвиток європейської та української психологічної науки.

2. Академічна й психотехнічна теорії.

3. Аспект пізнання, філософія, цінності, адресат, суб'єкт пізнання, контакт, процес і процедури дослідження, знання, предмет і метод, центральний предмет психотехнічної теорії.

Література

Основна: 1, 4, 7

Допоміжна: 2, 13, 16, 19, 25, 26

Тема 11. Сучасні дискусії з ключових проблем психології.

1. Психофізична проблема. Монізм, дуалізм і плюралізм.

2. Сучасні аспекти психофізичної проблеми.

3. Розвиток нейронаук і психофізіологічна проблема.

Континуальність і дискретність психіки: психофізіологічна проблема.

4. Когнітивна психологія і її внесок у рішення психофізіологічної проблеми. Психогностична проблема: сучасний стан.

Література

Основна: 1,3,4,7

Допоміжна: 2,10.12,19,

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Наукове знання: теоретичний та емпіричний рівні.

1. Підготувати реферати:
 - Основні підходи до предмету психологічної науки .
 - Історичний екскурс та сучасний стан теоретичних основ психології Види профілактичної діяльності.
2. Творче завдання:
 - Розробити програму поєднання теоретичного та емпіричного знання.
 - Проаналізувати результати тесту вивчення особистості (за вибором).
3. Виконати контрольні завдання:
 - Проаналізувати основну проблему психології.
 - Розкрити зв'язок психології із філософією.

Тема 2. Природнича та гуманітарна парадигми психології.

1. Підготувати реферати:
 - Закони психології та їх методологічна функція .
 - Обґрунтувати взаємозв'язок розробки психологічних проблем і основних категорій.
 - Розвиток психології як науки
2. Творче завдання:
 - Розробити індивідуальну програму розвитку особистості у природничій парадигмі;
 - Розробити індивідуальну програму розвитку особистості у гуманітарній парадигмі.
3. Виконати контрольні завдання:
 - Вивчити процес і закономірності формування категоріального ладу.
 - Сформулювати 2-3 проблеми, що потребують вирішення у природничій та в гуманітарній парадигмі. Дати визначення базовим поняттям дослідження..

Тема 3. Предмет теоретичної психології.

1. Підготувати реферати:

- Закони психології та їх методологічна функція .
- Психогенно зумовлених порушень психічної сфери.
- Облігатні симптомокомплекси особистості.

2. Творче завдання:

- Обґрунтувати взаємозв'язок розробки психологічних проблем і основних категорій;
- Сформулювати гіпотезу та методи дослідження..
- Проаналізувати результати тесту Хто Я, окреслити основні проблеми клієнта.

3. Виконати контрольні завдання:

- До яких практичних наслідків приведе підтвердження або спростування гіпотези? Обґрунтуйте відповідь.
- Підхід В.М. Мясищева до походження характеру.

Тема 4. Структура психології як системи знань.

1. Підготувати реферати:

- Охарактеризувати базисні і метапсихічні категорії психологічної науки .
- Дослідницькі традиції та нові теоретико- методологічні напрямки в психології

2. Творче завдання:

- Розкрити психопрактичну проблему психології;
- Взаємозв'язок розробки психологічних проблем і основних категорій.
- Розробити директивний сеанс психотерапії з істероїдним клієнтом.

3. Виконати контрольні завдання:

- Предмет та основні завдання загальної психології.
- Предмет та основні завдання методології.

Тема 5. Методологія психологічного дослідження.

1. Підготувати реферати:

- Розуміння впливу раннього (дитячого) досвіду людини на її

- подальший розвиток та психологічне благополуччя людини.
- Поняття емоційного відреагування, катарсису, інсайту, переносу в психоаналізі.
- Аналітична психологія К. Юнга.

2. Творче завдання:

- Описати методику «Юнгіанська типологія особистості В. Колесникової;
- Перинатальні матриці С. Грофа як пояснення головних проблем особистості.
- Екзистенційна терапія та поняття смислу.

3. Виконати контрольні завдання:

- Індивідуальна психологія А. Адлера.
- Логотерапія В. Франкла.
- Приклади клієнт-центрованої терапії

Тема 6. Категоріальний лад психології і його розвиток.

1. Підготувати реферати:

- Представити категоріальний аналіз «інваріантного» ядра психологічної науки.
- Представити категоріальний аналіз «інваріантного» ядра психологічної науки.
- Охарактеризувати психоностичну, психомотиваційну та психорегулятивну проблеми.

2. Творче завдання:

- Описати методику «Людина під дощем», особливості її застосування у консультуванні;
- Розкрити суть атомістичного та цілісного підходів до тлумачення психічних явищ.
- Екзистенційна психологія та поняття смислу.

3. Виконати контрольні завдання:

- Охарактеризувати психоаналітичний підхід до проблеми мотивації як антитезу інтроспективній психології.
- Стратегічний підхід до вживання холдінг-тайма.

Тема 7. Основні пояснюючі принципи та їх специфіка у системі психологічних знань.

1. Підготувати реферати:

- Роль емоцій у життєдіяльності людини.
- Візуальні методи діагностики емоцій.
- Візуальні методи діагностики темпераменту.
- 2. Творче завдання:
 - Що таке “базова особистість” у розумінні А. Кардинера;
- Охарактеризувати культурно – історичну концепцію походження свідомості..
- 3. Виконати контрольні завдання:
 - Використання арттерапевтичних технік в психотерапії.
 - Поведінково-терапевтичні методи.

Тема 8. Основні проблеми психологічної науки.

1. Підготувати реферати:
 - Визначити суть психофізичної, психофізіологічної та психосоціальної проблеми.
 - Проблема характеру у психології.
 - Характер та способи його корекції.
2. Творче завдання:
 - укласти психодіагностичний комплекс для вивчення тривожності;
 - Провести психодіагностику ПДО.
 - Особливості організації здорового способу життя.
3. Виконати контрольні завдання:
 - Проблема співвідношення темпераменту та характеру
 - Способи маскування темпераменту.
 - Способи психологічного захисту

Тема 9. Проблема методології й методу в практичній психології.

1. Підготувати реферати:
 - Поняття методу в науці: науковий підхід, методологічний принцип, дослідницький метод, конкретна методика.
 - Розкрити психічне відображення як процес, його рівні та форми.
 - Системно-структурний підхід.
2. Творче завдання:

- Укласти методологічну базу дослідження особистості;
- Укласти методологічну базу дослідження гіперактивності дитини.

3. Виконати контрольні завдання:

- Відмінності між методом та методологією.
- Аналіз наукових праць Л.К. Велитченка.
- Суб'єктність як базова категорія методології.

Тема 10. Концепція психотехнічної теорії Ф.Є. Василюка.

1. Підготувати реферати:

- Внесок Ф.Є. Василюка у розвиток психологічного знання.
- Діагностичні критерії особистості.
- Аспект пізнання, філософія, цінності.

2. Творче завдання:

- Розробити основні принципи дослідження особистості дитини дошкільного віку;
- Розробити рекомендації для батьків, діти яких пережили стрес.
- Особливості профілактики емоційної сфери.

3. Виконати контрольні завдання:

- Моделі попередження депресії.
- Способи подолання стресу.
- Академічна й психотехнічна теорії.

Тема 11. Сучасні дискусії з ключових проблем психології.

1. Підготувати реферати:

- Проблема саморегуляції у психології.
- Особливості адаптаційного потенціалу особистості.
- Функції емоцій, зовнішні вияви емоцій..

2. Творче завдання:

- Розробити та провести круглий стіл з проблем емоцій;
- Порівняти чинники формування темпераменту та характеру.

3. Виконати контрольні завдання:

- Психогенетичні основи формування темпераменту.
- Рефлексія у діяльності психолога.
- Проблема індивідуальних відмінностей в психології.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Експеримент і теорія. Теоретичний і емпіричний рівень наукового знання.
2. Фундаментальне й прикладне наукове знання. Зміна наукових парадигм і теоретичне знання.
3. Ознаки природничої парадигми. Гуманітарна парадигма в психології.
4. Методологічний плюралізм і предмет психології.
5. Причини зацікавленості психології в методології.
6. Поняття методу в науці: науковий підхід, методологічний принцип, дослідницький метод, конкретна методика.
7. Побудова мети та гіпотез.
8. Предмет теоретичної психології. Функції теоретичного знання.
9. Типи психологічних теорій. Теорія як методологічна підстава наукового дослідження.
10. Класична методологія і її роль у розвитку психологічних теорій.
11. Постнекласична методологія й сучасні психологічні теорії.
12. Характеристика «несистемних» теорій: холізм, елементаризм, еkleктизм, редукціонізм, зовнішній методологізм.
13. Значення психології для методологічного знання.
14. Міждисциплінарні зв'язки психології з іншими галузями знань та внутрішні фактори її еволюції.
15. Специфіка предмету психології. Структура сучасної психології. Закони психології та їх методологічна функція.
16. Методологічна криза основ психології 19, 20 ст.
17. Течії і напрямки психології. Наукові школи як форма організації науки.
18. Психоаналітична традиція. Біхевіоризм.
19. Гуманістична психологія. Когнітивна психологія.
20. Гештальтпсихологія. Теоретико –методологічний аналіз психологічної практики.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Наука і її підстави. Відмітні ознаки науки.
2. Структура наукового знання. Здоровий глузд і теоретичне знання.
3. Експеримент і теорія. Теоретичний і емпіричний рівень наукового знання.
4. Емпіричні та теоретичні об'єкти.
5. Природнича та гуманітарна парадигми психології.
6. Парадигма і умови прийняття нових парадигм науковим співтовариством, за Т. Куном.
7. Ознаки природничої парадигми. Гуманітарна парадигма в психології.
8. Методологія науки і методологія дослідження.
9. Поняття методу і визначення методології. Причини зацікавленості психології в методології.
10. Поняття методу в науці: науковий підхід, методологічний принцип, дослідницький метод, конкретна методика. Побудова мети та гіпотез.
11. Предмет теоретичної психології.
12. Предмет теоретичної психології. Функції теоретичного знання.
13. Типи психологічних теорій.
14. Класична методологія і її роль у розвитку психологічних теорій. Постнекласична методологія й сучасні психологічні теорії.
15. Структура психології як системи знань.
16. Психологічні факти, закони, теорії, методи, категорії, принципи та методологічні проблеми як основні складові системи наукових суджень у психології.
17. Значення психології для методологічного знання.
18. Місце і роль психології в системі наукового знання.
19. Міждисциплінарні зв'язки психології з іншими галузями знань та внутрішні фактори її еволюції.
20. Закони психології та їх методологічна функція. Методологічна криза основ психології 19, 20 ст. Течії і напрямки психології.
21. Наукові школи як форма організації науки. Психоаналітична традиція.

22. Біхевіоризм. Гуманістична психологія. Когнітивна психологія. Гештальтпсихологія.

23. Теоретико –методологічний аналіз психологічної практики. Методи добування та інтерпретації психологічних знань.

24. Методологія психологічного дослідження.

25. Методологічний простір сучасної психології.

26. Рівні методології: категоріальний, філософський, загальнонауковий, конкретнонауковий, методико-технологічний.

27. Функції методології науки. Науковий метод: сутність, структура, застосування.

28. Структура методологічного знання (рівні і підходи). Дескриптивна і нормативна функції методологічного знання.

29. Принципи і методи побудови психологічного дослідження.

30. Категоріальний лад психології і його розвиток.

31. Поняття про основні категорії та принципи нормативної методології.

32. Принципи наукової психології

33. Основні пояснюючі принципи та їх специфіка у системі психологічних знань.

34. Принцип детермінізму як причинної зумовленості поведінки.

35. Принцип відображення.

36. Принцип єдності психіки та діяльності.

37. Принцип системності. Цілісний, інтегральний підхід до тлумачення психічного.

38. Системна детермінація людської поведінки.

39. Принцип розвитку. Розвиток психіки в філогенезі, онтогенезі. Розвиток психіки і розвиток особистості.

40. Категорія свідомості та психогностична проблема.

41. Історія дослідження проблеми свідомості в зарубіжній та вітчизняній науці.

42. Свідомість в рефлексології і з позицій біхевіоризму. Психоаналітичний напрям і свідомість.

43. Категорія образу: психофізична та психофізіологічна проблеми. Виникнення психофізичної проблеми.

44. Підходи до вирішення психофізичної проблеми: теорія психофізичної взаємодії, психофізичний паралелізм. Перспектива вирішення даної проблеми.

45. Категорія дії та психопраксична проблема.

46. Діяльність як суспільно – історична категорія.

47. Психологічні аспекти дослідження індивідуальної діяльності.

48. Спілкування як базова категорія в психології. Функції і структура спілкування.

49. Особливості перебігу психічних процесів в умовах спілкування.

50. Категорія мотиву та психомотиваційна проблема.

51. Категорія особистості та психосоціальна проблема. Спрямованість особистості.

52. Перспективи розвитку психологічної науки.

53. Поняття метод, методика, методологія.

54. Питання унікальності методів практичної психології.

55. Основні та допоміжні методи дослідження.

Психодіагностична методика.

56. Мануал методики. Компендіум, види компендіумів.

57. Психофізична проблема. Монізм, дуалізм і плюралізм.

58. Сучасні аспекти психофізичної проблеми.

59. Розвиток нейронаук і психофізіологічна проблема.

60. Проблема розвитку в психології

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування студентів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоюваності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань. Форми проведення проміжного контролю: контрольна робота, колоквиум експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, співбесіда (усне спілкування).

Підсумковий контроль у формі іспиту.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

При використанні форми контролю у вигляді заліку враховується поточна, зокрема самостійна робота, наукова діяльність студента. Крім того, студент має надати відповідь на залікове запитання. Оцінка рівня знань виконується за принципом "відповідь вірна" або "відповідь невірна". При вірній відповіді виставляється оцінка "зараховано", при невірній, неповній відповіді виставляється оцінка "не зараховано".

При проведенні іспиту відповідь студента оцінюється таким чином:

Відмінно – повна вірна відповідь на всі основні (три) та додаткові питання;

Добре – повна вірна відповідь на 2 основні питання, неповна або не зовсім вірна відповідь на одне з основних питань та (або) додаткові питання;

Задовільно – повна вірна відповідь на 1 основне питання за умови неповної або не зовсім вірної відповіді на одне з основних питань та (або) додаткові питання, чи відсутність відповіді на одне з основних питань;

Не задовільно – відповідь відсутня або відповідь є помилковою на два або три основні питання.

ШКАЛА ЗА ECTS

Сума балів	Оцінка за 7-бальною шкалою	Оцінка за 4-бальною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА

- 1.Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – СПб:20141.
- 2.Баскаков А.Я., Туленков Н.В. Методология научного исследования: Учебное пособие. –К.: МАУП, 2018. –216 с.
- 3.Вачков И.В. Нужна ли практическому психологу методология? // Труды ярославского методологического семинара. Методология психологии. Ярославль, 2015. С. 72 –79.
- 4.Велитченко Л.К. Методологічна сутність категорії підходу у науковому дослідженні / Л.К.Велитченко // Педагогіка і психологія. Науково-теоретичний та інформаційний журнал АПН України. –2019. -No2.
- 5.Ільїна Н.М. Загальна психологія: теорія та практикум : навч. посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник. - Суми: Унів. кн., 2018. 352 с.
- 6.Карицкий И.Н. Методология практической психологии // Труды ярославского методологического семинара. Методология психологии. Ярославль, 2003. С. 135 –158.
- 7.Ковальчук В. Основы научных исследований: Навчальний посібник. – К.: ВД Професіонал, 2015. –240 с.
- 8.Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии.–СПб:Питер, 2019. –320 с.
- 9.Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. –К.: Кондор, 2013. –192 с.
- 10.Левчук Л.Т. Психоаналіз: історія, теорія, мистецька практика : Навч. посібник. - Київ : Либідь, 2012. - 255 с.
- 11.Лефтеров В.А. Основы психологии и педагогики для будущих врачей : учеб.-метод. Пособие /В.А. Лефтеров. - Одесса : Одес. нац. мед. ун-т, 2014. - 208 с.
- 12.Ломов Б.Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии. –М.: Наука, 2013 –445с.
- 13.Мазилев В.А. Научная психология: тернистый путь к интеграции// Труды ярославского методологического семинара. Методология психологии. Ярославль, 2013. С. 205 –237.
- 14.Максименко С.Д. Теоретико-методологічні проблеми психології особистості// Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України, 2019. –Випуск 7 – С.3-18.

- 15.Методологічні та теоретичні проблеми психології: навчальний посібник для слухачів та студентів вищих навчальних закладів / Корольчук М.С. и др. –К.: Ніка-Центр, 2018.–336 с.
- 16.Мокін Б.І. Методологія та організація наукових досліджень / Б.І.Мокін, О.Б.Мокін. –Вінниця: 2014. –180 с.
- 17.Носенко Е.Л. Сучасні напрями зарубіжної психології. : психологія особистості: підручник для студентів вищих навчальних закладів/ Е.Л.Носенко, І.Ф.Аршава // Під редакцієюакадеміка АПН України С. Д. Максименка, Дніпропетровськ: ДНУ, 2014.–264 с.
- 16.Основи психології: Підручник / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. –К.: Либідь, 2002. –632 с.
- 18.Петровский А.В, Ярошевский М.Г. Теоретические основы психологии. –М., 2012.
- 19.Прогресс психологии: критерии и признаки / Под ред. А.Л. Журавлева, Т.Д. Марцинковской, А.В. Юревича. М.: Изд-во “Институт психологии РАН”, 2009.–336 с.
- 20.Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии -СПб: Издательство «Питер», 2014 -712 с.
- 21.Савчин М.В. Загальна психологія : навч. посібник : рекомендовано МОН України / М.В. Савчин. - К.: Академвидав, 2016. - 465 с.
- 22.Сергеєнко О.П. Загальна психологія : навч. Посібник / О.П. Сергеєнко, О.А. Столячук, О.П. Коханова. - рекомендовано МОН України. К.: Центр учбов. л-ри, 20152.- 296 с.
- 23.Скрипченко О.В. Загальна психологія: Підручник /О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін.- К.: Либідь, 2005. - 464 с.
- 24.Татенко В.О. Сучасна психологія про душу, дух і, звичайно, про психіку //Соціальна психологія. 2018 –№ 4. –С. 3-16.
- 25.Теория и методология психологии: Постнеклассическаяперспектива / Отв.ред. А.Л. Журавлев, А.В. Юревич. –М.: Изд-во « Институт психологииРАН» , 2007. –528 с.
- 26.Чмиленко Ф.О. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» / Ф.О.Чмиленко, Л.П.Жук. – Дніпропетровськ: РВВ ДНУ, 2014. –49 с.

ДОПОМІЖНА

1. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник: Рекомендовано МОН України/ М.Й. Варій.-3-є вид., випр. та доповн.- К.: ЦУЛ, 2009.- 1007 с.

2. Вступ до загальної психології : програм. довідник / Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського [уклад. Л. К. Велитченко]. - Одеса: Вид. В. В. Букаєв, 2012. - 406 с.
3. Дискурс самопонимания / Под. ред. В.А. Сакутина. - Владивосток, 1998.
4. Зинченко В.П., Моргунов Е.Б. Человек развивающийся. - М., 1999.
5. Кветний Р.Н. Комп'ютерне моделювання систем та процесів. Методи обчислень. Частина 1: навчальний посібник / Р.Н.Кветний, І.В.Богач, О.Р.Бойко та ін. - Вінниця: ВНТУ, 2013. - 191 с.
- Кохановский В.П. Философия и методология науки. - Ростов-на-Дону, 1999.
6. Кун Т. Структура научных революций. - М., 1989.
7. Меерович М.И. Технология творческого мышления : практ. пособие. Минск : Харвест, 2000. - 640 с
8. Методологія конкретних психологічних досліджень: погляд Одеської наукової школи психології: Монографія. Том I. / [колектив авторів] / за заг.ред. акад. Вісковатової Т.П., Луньова В.Є. Одеса: кафедра ДСП ОНУ імені І.І. Мечникова, Донецьк: Норд-прес. - 2012 р. - 254 с.
9. Пілюшенко В. Наукове дослідження. Організація, методологія: Навчальний посібник. - К.: Лібра, 2004. - 344 с.
10. Позднев М.М. Психология искусства. Учение Аристотеля. М.: Рус. фонд содействия образованию и науке, 2010. - 816с.
11. Поліщук С.А. Психологічні практики в системі підготовки практичних психологів : навч.-метод. посібник / С. А. Поліщук. - Суми: Унів. кн., 2012. - 135 с.
12. Пономарев Я.А. Психология творения : избр. психологические труды. М.: Моск. псих.-соц. ин-т, 2014. - 238 с.
13. Психологія / За ред. Трофімова Ю.- К.:Либідь, 2019. - 560 с.
14. Психологія : підручник / за заг. ред. Т. Б. Партико.- Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - 665.
15. Приходько Ю.О. Практична психологія: Введення у професію : навч. посібник : рекомендовано МОН України / Ю.О. Приходько. - 2-ге вид. - К.: Каравела, 20140. - 233 с.
16. Роменець В.А. Психологія творчості : Навч. посібник для вузів. Київ : Либідь, 2018. - 286 с.
17. Рузавин Г.И. Методология научного исследования. - М., 1999.
18. Філіпенко А. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій. - К.: Акдемвидав, 2015. - 208 с.

19. Фундаментальные и прикладные психологические исследования в практиках ведущих научных школ: реалии и перспективы: [Международная коллективная монография] / [Коллектив авторов] ; под ред. акад. Л.Ф.Бурлачука, акад. Т.П.Висковатовой, проф.В.М.Синельникова ; отв. Ред.сост. В.Е.Лунев / Макеевка: МЭГИ-Institution Is Certified by International Education Society, London, Great Britain, Донецк: Світ Книги. -2016 г. –765 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://psyfactor.org/>-"ПСИ-ФАКТОР" -Центр практической психологии.
2. psychology.net.ru—Сайт "Мир психологии".
3. <http://www.psychologos.ru/>-Психологос. Энциклопедия практической психологии.
4. <http://www.zercalo.ru/index.shtml>-Психология каталог.
5. PsyLab.info—Энциклопедия психодиагностики
6. Вильсон Дж. Поведенческая терапия. // Журнал практической психологии и психоанализа. – 2000 – No3; <http://psyjournal.ru/j3p/pap.php?id=20000306>
7. Карвасарский Б.Д. Психотерапевтическая энциклопедия. – М.: 2000 – 876 с. <http://www.koob.ru/karvasarskij>.
8. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. Учебник для студентов медицинских вузов. – М.: 2002. – 379 с. <http://www.koob.ru/karvasarskij/>
9. Уилбер К. Никаких границ. Восточные и западные пути личностного роста. – М.: АСТ, 2004 – 284 с.; <http://psylib.org.ua/books/uilbk01/index.htm>
10. Уилбер К. Спектр сознания. Глава 7 Интеграция тени. – http://integralblog.googlepages.com/Wilber_K_Integrating_the_Shadow.htm
11. Ялом И. Дар психотерапии. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. — 352 с. http://www.koob.ru/books/dar_psihoterapii.rar
12. Экслейн Ялом И. Экзистенциальная психотерапия. – М.: Класс, 2000. – 576 с. http://www.koob.ru/books/ekzistencialnaya_psihoterapiya.rar

Навчальне видання

Марина Анатоліївна Крюкова

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ

Навчально-методичні рекомендації

(в допомогу до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ступеня магістра факультету психології, політології та соціології)

Українською мовою

Підписано до друку 06.07.2020. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Cambria. Цифровий друк. Умовн. друк. арк. 1,9. Тираж 50
прим. Замовлення № 1810-20

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс» (Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02). Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25. Тел. (048) 7777591 e-mail: fenix-izd@ukr.net

